1
2, Epitaphia Cphi. Mezirii a Kurozwoki.
3, Drewer, Chrph. Radzivil
4, Bushius, Oratio funebris.
5, Jacobellus, Feralis pompa in funere A. Corvini.
6, Siemek, Andr. Lipe Lipski.
7, Jacobellus, idem q. no. 5.
8, Ch. de Chalecz Chalecky
9, Comenius, Spiegel Guter Obrigkeit.

2

(1

VITA, RES GESTAE, ET OBITUS

STEPHANI REGIS POLONIAE:

Oratione Funebri exposita à

CHRISTOPHORO VVARSEVICIO.

BASILEÆ
Per Leonhardum Ostenium.
cIɔ. Iɔ. XIIC.

CHRISTOPHORI VVARSEVICII

IN OBITVM STEPHANI Regis Poloniæ,

ORATIO.

VIxit Stephanus Rex, atq; vtinam & viuere diutiùs potuiſſet. Magna enim hominum iactura eſt, ſed Regum bonorũ maxima. Quò me vertam? Quæ hoc loco verba faciam? Tali quippe Rege laudando, cui deeſſe poſſet oratio? ſed præ dolore vox & omnia me deficiunt, cui ego parere non cupio, ac ne debeo quidẽ: ne, ſi priuato dolori ceſſero, ingratus ſim erga Regem eũ, cui nulla alia referri gratia ampliùs poteſt, nec vlla non debet. Qua tamen in re ſic moderabor orationi meæ, vt nec veram laudem ei detraxiſſe, neq; falſam videar affinxiſſe. Vos interim oro, vt aurâ benignitatis veſtrę è portu in altum euehatis hoc leue & demiſſum genus meum dicendi. Natus eſt Stephanus Rex anno Chriſti ſupra mille quingentos, tertio & trigeſimo, V. Calend. Octobris, ſub Ioanne Rege Hungariæ, Stephano Battoreo Palatino Tranſſyluaniæ Patre, Catharina Thelegdia Matre, auis & parentibus clariſſimis: vt potè cuius aui frater germanus, Matthia in Hungaria regnãte, ſexaginta Turcarum millia, quæ in Tranſſyluaniam irruperãt, in campo vulgò dicto Panis, vna die profligauit. Fratres habuit germanos duos, Andream & Chriſtophorum, hunc Palatinum Tranſſyluaniæ à ſe factum, illum Iſabellæ Reginæ Hungariæ ſupremum Palatij Præfectum: quibus cum circa patrimonij partitionem coniunctiſſimè vixit, & hoc turbine ac tẽpeſtate Hungariæ, in Somlio, tanquam in quodam ſacrario, religionem Catholicam ſartã tectamq; conſeruauit. Optimarũ artium & humanitatis ſtudia domi primùm attigit, & in ijs tantos profectus fecit, vt maximam virtutis & ingenij ſui expectationem apud omnes excitaret. Demùm à domeſtica diſciplina ad aulam Ferdinandi Romanorum & Hungarorum Regis profectus eſt, quem honoris ergô Patrem Patriæ ſæpiùs appellabat. Qua in aula, ob ingenij elegantiam, quanti fuerit, vel illud in multis argumento eſt, quòd Catharinæ Ferdinandi filiæ, quæ pri-

mum Duci Mantuæ, poſtea Sigiſmundo Auguſto noſtro Regi nupſerat, Mantuam ad maritum deducendæ, honoris gratiâ adiungeretur. Magnus enim eſt honos in Principum verſari comitatu, ſed idem ille magnis viris etiam decoratur. Itaque vidit ea occaſione, orbis terræ decus, & reginam prouinciarum Italiam, in ipſo flore iuuentutis. Nec expers erat omni ex parte tam Italici quàm Germanici ſermonis: morum autem & conſuetudinum externarũ ita gnarus, vt ijs de rebus eum loquentẽ qui audiret, nemo non vehementer miraretur. Etenim cùm literis & lectione, tum verò vſu & tractatione rerum, prudentia comparatur. Erat ille haud dubiè in literis verſatus, Latinè vt ſcribere & loqui eleganter ſatis poſſet. Sed accedebat vſus rerum gerendarum multò præſtantior, vt tot populorũ moribus & vrbibus viſendis, tot Principũ aulis perluſtrandis, quẽadmodum ijs qui in ſole ambulant accidit, omnia eius dicta & facta alijs audiendis & obſeruandis, non potuerint non colorari. Neque enim hoc loco poſſum præterire, quod ex ipſius ore aliquando audiui: Veniſſe eum cum Ferdinando ſuo Rege ad Auguſtana comitia, quæ Carolus V. Cæſar, à Saxonico bello reuerſus, prima habuerat, & captum Ioannem Fridericum Electorem ſecum adduxerat: & tum quidem Cæſarem ſuam ei dexteram in comitatu Ferdinandi porrexiſſe: demùm & Reginam Mariam ſororem Cæſaris, cum alijs proceribus Hungaris, ſolenne epulum præbuiſſe: quæ natura & cõſuetudo Reginę illius fuerat, externos, maximè Hũgaros, apud quos aliquando regnauerat, honorandi. Quæ ego iccirco commemoro, vt, ſummis cum viris & Principibus verſatum fuiſſe eum, ſciamus: &, qualis quantusq; ſemper habitus fuerit, agnoſcamus. Pauci enim Reges ſunt docti: pauciores apud exteros verſati: paucisſimi vtroq; exornati. Iam verò ab his, & eiuſmodi (ut ita loquar) artibus & partibus Stephanus progreſſus, per omnes omnium honorũ gradus, quò tandem peruenerit, videamus. Ludouico Rege à Turcis ad Mohacium interfecto, duobus Regibus Ioanne & Ferdinando ſimul electis, ciuili bello exarſit Hungaria. In hoc bellum, variâ fortunâ varijsq; temporibus geſtum, patriæ ſuæ procellâ delatus, talẽ ſe præſtitit, vt quarumcunque tandem partium eſſet, hoſtibus terrori, ſuis verò admirationi eſſe, paſsim & vbique videretur. Quod tñ præter ætatem, & præter conſuetudinem, nec opinanti eueniſſe ne-

mo dubitauit. Eſt enim virtutis vbiq; magna inuidia, ſed inter ſuos maxima. Quo etiam fiebat, vt cùm germani Fratres tres Somlij cõiunctiſsimè (ut dixi) viuerent, & vnam ac orthodoxam religionem vnanimes amplecterentur, Mariani milites ab æmulis dicerentur. Quas nihilominus ipſorum voces, magno animo Rex contempſit, & mox inuidiam virtute ſuperauit. Fuit enim (vt alia eius induſtriæ & virtutis ſigna taceam) fuit in Hungaria primus, qui, cùm multa alia, tum etiam candentes globos, mirum & alijs longè præſentius incendiorum genus, contra hoſtes, inueniſſet. Quæ res, tantum ei nomen & bellicæ induſtriæ attulit exiſtimationẽ, vt à Ioanne Vayuoda Tranſſyluaniæ Principe, breui pòſt Varadino præficeretur, & copias eius ductaret, & ſummo deniq; in honore ab omnib. haberetur. Quo loco ſi quis fortè miretur, conatibus & conſilijs eius exitum non ſemper reſpondiſſe, is meminiſſe debet, magnorum virorum geſtas res, iniquè euentis ponderari: ac ut valetudinem ijs chariorem eſſe, qui morbo graui & diuturno oppreſsi, à limine mortis reuerſi ſunt, quàm ijs qui optimè ſemper & æquabiliter valuerũt: ſic & homines non ſolùm triumphis, ſed & offenſionibus belli ſecura recordatione ſecum repetendis, aliquando magis recreantur. Fuit quidem Stephanus noſter terrâ iactatus & alto, (quod aiunt) variam & inſtabilem fortunã diu expertus eſt, multa aduerſa tulit, multa pericula adijt, ſæpè manus cum hoſte conſeruit. A' Nartendio in pugna quadam captus & compedibus iniectis malè eſt habitus. Ad Hadanum cõtra Germanicas & Hungaricas Cæſaris copias infeliciter pugnauit, & vulnera penè lethalia aliquot accepit, qua ipſa die, aut Stephanum in acie caſurum, aut eo ſuperato malo, magnum aliquando Principem futurum, quidam eius familiariũ fortè prædixerat. Quid multa? vicit & victus eſt: fortunatus fuit: aduerſos etiam caſus aliquos habuit: cominus gladio, haſtâ eminus depugnauit: flauit & reflauit ei aura vel nonnunquam, quo ipſo eſt eritq; ſemper admirabilis: virtutem eius poſteritas alet, fouebunt literæ, & nec edax ætas, neq; ulla vnquam inobſcurabit obliuio. Tanta enim eſt virtutis vis, tantaque ſpecies, vt vel hoſtes virtutis ipſi in admirationem virtutis rapiantur. Quid? tantúmne, inquies, militaribus ſtudijs Stephanus deditus fuit? Imò verò & legationibus functus eſt honorificis, & fidem induſtriamq; ſuam Patrię probauit. Ac

primùm quidem ad Ferdinãdum & Maximilianum Cęſares, demũ
ad ſolum Maximilianum Legatus fuit: in qua ipſa legatione, ob tur-
batas ſe abſente conditiones pacis, iuſſu Cæſaris Viennæ captus,
& vltra biennium ſub cuſtodia eſt detentus. Gaſparum Bekeſ-
chium eius rei auctorẽ tradunt fuiſſe: cui cùm Stephani virtus for-
midoloſa eſſe cœpiſſet, ut à Tranſſyluania æmulum longiùs remo-
ueret, aut etiam prorſus amoueret: qua auctoritate apud Tranſſyl-
uanũ fuerat, Batthoreo legationem imponi curauit, & mox Princi-
pis ſui arma in Cæſarem vertit: vt, quod accidit Legato, nihil eorum
conſcio, periculum crearetur. Eſt enim proprium inuidiæ, eos cir-
cumuenire arte, quos non poſsit virtute ſuperare. Illa tamen deten-
tio, tantùm abeſt, vt maculam aliquam Stephano inureret, vt etiam
optandum ei fuerit detineri, dummodò cum virtutis & fidei ſuæ
teſtimonio, in priſtinam libertatem poneretur. Totum quidem il-
lud detentionis ſuæ tempus optimis tranſmiſit ſtudijs, & tùm anti-
quitatis monumentis, tùm in aula Cæſaris ſummis viris & externis
Legatis cognoſcendis. Inter quos etiam erat vnus Franciſcus Craſſi
nius, qui Sigiſmundi Auguſti Regis Poloniæ apud Cæſarem tùm
Orator, tandem verò Epiſcopus Cracouienſis factus, pro Stephano
in libertatem aſſerẽdo magnoperè laborauit. Mortuus eſt tandem
Ioannes Tranſſyluanus, Sigiſmundi Auguſti Regis noſtri ſororis fi
lius: cuius morte, ad nouam noui Principis in Tranſſyluania electio
nem eſt peruentũ. Erat tùm Spiræ in comitijs Bekeſchius apud Cæ-
ſarem Legatus, quem Tranſſyluanus ſucceſſorem ſibi deſignare, &
ille ad eius Principatum iampridem aſſpirare, multorumq; gratiam
& fauores ſibi aucupari non dubitauerat. Quapropter non temerè
difficultatis aliquid, ab æmulo habiturus viſus eſt Batthoreus, cùm
ſubitò eius virtus, nõ ſecus ac flamma quædam fulgere cœpit, & in
adeundo Principatu multis paſsibus Bekeſchium ſuperauit. eſt ẽm
virtus & inuidia fumo & flammæ ſimillima: & ſicut ab inuidia ceu
quodam fumo virtus initio obſcuratur, ſic dignitate acutus elucet
tandem is, cui virtutis ergô meritò illa confertur. Electus eſt igitur
non eblanditis, ſed enucleatis ſuffragijs: non alicuius ope aut patro
cinio, ſed virtute, & ingenio ſuo admirando. Atque hîc tamen non
ceſſauit Bekeſchius: ſed, vel eo etiam, Batthoreo magis minari, ac
nouas & pernicioſas res, audacter in eum moliri vehementiùs cœ-
pit.

pit. Quibus ille de conſilijs certior factus, præuenire quàm præue-
niri potiùs ratus, arcem Bekeſchij Fogareſſum intercepit: eoq; ipſo
vix fugâ elapſo, omnem illum Tranſſyluaniæ motum compeſcuit.
Naſcentes enim domi ſeditiones, aut repentè opprimẽdæ, aut quo-
uis alio conſilio ſunt potiùs auertendæ. Bonis exutus fugatusq; Be-
keſchius, contulit ſe ad Maximilianũ Cæſarem, quem diu multũq;
ſollicitatum, eò tandem perduxit, vt ex præſidijs Hungaricis militũ
manus ei daretur: qua Tranſſyluaniã repetere, & eius dominatu tan
dem aliquando poſſet potiri. Sed neque tùm conatibus eius fortu-
na aſſpirauit: victus eſt graui & aduerſo prælio: ac primùm quidem
in Poloniam, mox in Hungariam Cæſarianæ ditionis, ſe recepit,
auxilijs omnibus vndequaque deſperatis. Iam tum Batthoreus re-
rum ſuarum ſecurus, & animo ac exiſtimatione auctus, non ſolùm
de Tranſſyluania retinenda, ſed de acquirenda quoq; Polonia cogi
tabat. Qua etiam de cauſa pro comitijs electionis, Legatos ſuos in
Poloniam miſit, regiam dignitatem ab Ordinib. regni poſtulatum.
Vidiſſes rem miram: cùm Cæſare Maximiliano per Archiepiſcopũ
Gneſnenſem primùm renunciato, frequens fremẽsq; nobilitas, An-
nam Iagelloniam, & eius maritum Stephanum Batthoreum regẽ
nominauit. Qui principio quidem, Cæſaris Legato Teuffenbachio
à regno ſuſcipiendo eum dehortante, paulò hæſit, ſed mox ſuorum
animos celeritate aduentus confirmauit. Venit enim in Poloniam
tùm, & cum Anna Iagellonia matrimoniũ iniuit, diademaq; regni
accepit: cùm Maximilianus Cæſar Ordinibus Imperij Ratiſponæ co
mitia indixiſſet, & totus in eo eſſet, ne, imperij auxilijs nudatus, ad-
eundæ Poloniæ ſpe fruſtraretur. Quæ utriuſq; conſilia adeò plurimi
mirabantur, ea vt diuinitùs proficiſci non dubitanter affirmarent.
Sic enim (vt dixi) Maximiliano celebranti comitia mors obrepſit,
quæ occultâ quadam fatorum viâ, hoc reguum tranquillauit. Sub
idem ferè tempus ſua etiam Polonica habuit Rex comitia Torunij:
& morte Cæſaris Maximiliani auditâ, ex incerto, certum ſibi regnũ
feciſſe iam videbatur: cùm ſubitò Gedanenſis erupit tumultus, no-
uitate rei atrox, motu grauis, inclinatione temporum formidãdus.
Hunc tamen Stephanus Rex ita pacauit, vt primùm quidem prælio
Derſauienſi Gedanenſes fregerit, demum & aliquot menſium obſi
dione preſſerit: ac tandem interponentibus pro ijs ſe aliquot præci
puis

puis Germaniæ ducibus, ad officium reuocauerit. Quo eodem fe-
rè, aut paulò ſuperiori tempore Bidgoſtiam literis publicæ fidei nō
impetratis, ad regem Bekeſchius ſupplex venit, & nō modò culpæ
veniam, ſed egeſtati etiam ſuæ luculentum inuenit perfugium. Tan
ta enim clementia Rex erga eum fuerat, & tantum ei cōfidebat, vt
aliquoties ſomno graui oppreſſus, ſolum Bekeſchium, in penetrali-
bus ædium, circa ſe verſari proximè pateretur. Quæ tamen ſpes &
de Bekeſchio concepta opinio, minimè Regem fefellit, magnam ve
rò manſuetudinis laudem eidem attulit, ad memoriam poſteritatis
ſempiternam. Sed ad propoſitum reuertamur. Bellum Gedanenſe
ſecuta ſunt Varſauiēſia comitia, in quibus maxima poſt hominum
memoriam pecunia impetrata, bellum eſt decretum contra Ioan-
nem Baſilij filium, magnum Moſchorum Ducem: cuius cùm diu
multumq́; aliàs, tùm verò hoc Stephano regnante in Liuonia nobi
litata eſt crudelitas. Quem ille ita domuit, vt quemadmodum ſua
audacia, vicinorum ignauiâ paulò ante creuiſſe, ſic Stephani regis
virtute, noſtrorum verò fortitudine, animo & viribus concidiſſe vi-
deatur. Erant præterea ſuperiori interregni tempore, ſine certo or-
dine ac ratione, à nobilitate vſurpata quædam iudicia, quibus pub-
licæ quieti & tranquillitati cauebatur. Itaq; in ijſdem illis Varſauiē-
ſibus comitijs, ea iudicia denuò Rex firmauit, & prudentia ſua cer-
tisq́; legibus definiuit. Quo, haud ſcio, ſi quid aut nobilitati benefi
cio gratius, aut nominis ſui famâ ad poſteritatem tranſmittenda,
facere potuiſſet illuſtrius. Nihil em̄ iuſtitiâ eſt populare magis, quæ
paulò ante ſperatu quàm obtentu facilior videbatur. Peractis Var-
ſouiæ comitijs, & Georgio Friderico Marchione Brandenburgenſi
in Pruſsia Duce, more & inſtituto maiorum, in fidem & clientelam
regni publicè & ſolenni cum cæremonia accepto, in Ruſsiam ſeſe
contulit: in cuius metropoli, Podkouam hominem Valachum &
obſcurum, ſpecie quadam militiæ, libertate & domicilio regni abu
tentem, pacemq́; publicam perturbantem, capite truncari impera-
uit Leopoli: cùm maximarum rerum cura & cogitatione diſtētus,
integram penè æſtatem tranſegiſſet, Cracouiam eſt profectus: vbi
magni Moſcouiæ Ducis tumidos & ſibi præfidentes audiuit Lega-
tos, cum moderationis animi ſui gloria, & admiratione omniū ſin-
gulari. Qui quidē animi tumor, tanto magis in Moſcho, & eius Le-

gatis eſt notabilis, quantò recētior erat victoria, de numeroſo eius
exercitu parta: qui Vendam oppugnans, à regijs copijs cum Sueci-
cis coniunctis, grauiſsimè fuit profligatus. Dimiſsis Moſchi Lega-
tis, & externorum militum conſcribendorum ergô, certis turmarū
præfectis in vicinas regiones ablegatis, tandem in Lituaniam profe-
cturus, venit Rex Varſauiam, atq; ibi menſis vnius ſpatio moratus,
mox Reginâ Coniuge valere iuſsâ, in eam ipſam diſceſsit Lituaniā,
quam ex quo in Poloniam venerat, nondum attigerat: toto illo tē-
pore agitans animo bellum, quod, pro ſalute & dignitate Reipubl.
contra immanem & hæreditarium harum prouinciarum hoſtem,
adminiſtratum cupiebat. Deum immortalem! quanta tum in aduē
tu eius in Lituaniam lætitia! quanta gratulatio! quantus fuit concur
ſus! quantum non dicam Ordinum ſed hominum inter ſe certamē,
in eo ac tali Rege ad bellum omni ratione iuuando atq; promouen
do! Præſtat enim Ducis virtus & ſcientia vnius, magnis inconditis
exercitibus. Hanc igitur Lituaniā Rex aduentu ſuo non tàm recrea-
uit quàm auxit, non tàm paſsibus quàm victorijs perluſtrauit. Pri-
mùm autem Polociam à Moſcho Lituanis aliquando ademptam,
aggreſſus eſt: ac vna & eadē expeditione Socolam, Suſſam, Cozia-
nam, Nieſcerdam, Craſnam, Vſuiatā, hoſtiles arces & munitiones,
in poteſtatem ſuam redegit: Magna hæc & penè admirabilis vnius
expeditionis erat victoria, autumno Cracouiæ ſuſcepta, hyeme in
Lituania apparata, extremâ & tempeſtuosâ æſtate in agro Polocien-
ſi confecta & terminata. Nam & in expugnatione Socolæ hoſtiliū
copiarum Duces, Seremetus & alij ſunt capti, & aliquot Moſchorū
millia cæſa ad internecionem, nobiles quidam Palatini capti, Polo-
ciâ ingens tormentarij pulueris & commeatus omnis generis vis
ablata: totus deniq; ille Polocienſis tractus, à quo nō iam Lituaniæ,
ſed Vilnæ ipſi imminebat periculum, eſt recuperatus. Itaq; reuerſus
tandem eſt Vilnam cum triumpho Rex, & mox Grodnam, ac inde,
ad conuentum habendum Varſauiam, in viam ſe dedit: cùm Grod-
næ Gaſparum Bekeſchium, graui antea morbo, & demum vigilijs
apud Polociam confectum, non ſine dolore amiſiſſet. Iam verò Var
ſauienſibus comitijs ad gerendum & continuandum bellum pecu
nijs imperatis, multorumq́; exterorum Principum Legatis auditis,

in Lituaniam Rex rursus se recepit. Variè tum Moschus cum eo agere, & extrahendi temporis ergò non tam oratores quàm exploratores suos solebat ad eum allegare. Quibus tamen artibus, & Moschi pollicitationibus circumueniri se non passus, adulto iam in Lituania vere, & virentibus campis, exercitum duxit ipse in expeditionē: vbi cùm per inuia & immensa terrarū spacia iter fieret, pro se quisq; sentiebat aliquid incommodi, ipse saltem Rex omnes omnium rerum temporumq; iniurias, patientissimè perferebat. Casnikos quidem vt peruenit, habita deliberatio est, vtrùm Velicolucos an Smolenscū placeret proficisci: quæ hostiles vrbes seu munitiones, pari interuallo distare videbantur. Tandem verò vincente omnium sententia, Velicolucos est itum, qui paucorum dierum oppugnatione Moschicis Legatis inspectantibus, capti & in potestatem regiā sunt redacti, hominum millibus aliquot, qui obstinatiùs se defenderant, interfectis, magis furore Martis, quàm irâ victoris. Quanquā violatâ à Moschis fide, & nauatâ contra se eorū operâ, quos captis munitionibus incolumes dimittebat, non poterat non vehementiùs commoueri. Ingrati enim id efficiunt, vt gratis etiam fons perennis benignitatis exarescat. Captis demum Velicolucis, Neuelia, Zauolocia, & vniuersus Velicolucensis ager in regiam peruenit potestatem: Lituania post multos annos Velisio est aucta. De superbo deniq; hoste, ea est parta victoria, quæ omnium Regum & populorum ora in nos conuertit, & huius regni gloriam penè intermortuā excitauit. Erat paulò antè mortuus Regis frater Christophorus Trāsyluaniæ princeps: post cuius mortem Sigismundo eius filio impuberi, Amurates Turcarum Imperator, tributum dimidio maius imponere conabatur, sed Regis nostri eius patrui auctoritas tāta apud Turcam fuerat, vt æquiorem se tandem ei præstaret, & nihil infesti in Transsyluania moliretur. Qui etiam breui pòst idem, Ianiculam Valachiæ regulum, ob iniurias quas vicinæ nobilitati intulerat, in Regis gratiam principatu spoliauit. Quo demum in Poloniam profugo, ac Leopoli capite truncato, Rex omnem Valachi prædam apud se retinuit, & aliquot Turcæ minaces legationes ad se missas, eam prædam repetentes, dignitati suæ posthabuit. Imò verò & Teinia à Kozakis deleta, & aliquot castellis, in confinio contra Tartaros

ros opportunè erectis, testatus est, quantùm expediat Reipub. præstantem animo Regem, & bellandi gloriâ clarū, huic Imperio præsidere. Etenim fortitudine regiâ, rerumq; à nobis gestarum famâ, aliæ quoq; gentes & nationes, vt vel suspiciant, vel contemnant nos, facilè commouentur. Iam ergo Velicolucis & alijs locis præsidijs firmatis, nouâ quadam contagione morbi omnes tùm peruadente, per immensam Neueliensem syluam, superatuq; difficillimam, in Lituaniam Rex contendit: & quoniam Varsauię indixerat comitia, ad ea celebranda sine mora properauit. Erat tùm non nemo, qui à bello cessandum, & hostem pacis conditiones vltrò petentem, castigatum, missum faciendum, dictitabat. Verùm ille magno & excelso animo, hæc consilia reijciens, aut Liuoniam regno restituere, aut cū perfido & insidioso hoste, vel quouis tandem exitu, bellum voluit terminare. Est enim infida cum hoste pax, non pax, sed pactio maioris bellicę tempestatis. Aggressus est, ergo contra Moschum, & persecutus bellum tertium, Ordinum summa consensione decretum, voluntate erga Rempub. iustum, principio paululùm dubium, exitu tandem & victoriâ gloriosum. Progressus est magno ad Plescouiam cum exercitu: Ostrouiam, quæ illi oppugnanda prima se obtulerat, cœpit: nec mora, & Plescouiam ipsam irruptione pertentauit. Dices, non omnium optimè id ei cessisse: & oppugnationem illam non suo modo, ordine, loco, tempore institutam & perfectam extitisse. Dicas sanè quod velis, nec verò illud etiam negaueris, in re & arte bellica, multos multa opinari: cùm verò ad rem est ventum, nec, quod sciunt, posse, nec, quod possunt, velle perficere. Magnorum artificum opera exposita esse inuidiæ, non deesse vbique Phormiones: & faciliùs notare aliquem vitia etiam minima, quàm summorum hominum virtutem, virtute exæquare. Nos quidē belli ipsius fructum & exitum videamus, qui talis est, vt Liuonia prouincia, pro qua occupanda tam diu multumq; Moschus laborauit, tantos sumptus fecit, tantum sanguinis suorum hostiumq; fudit, eo nobis accederet: ille verò totus animo & viribus frangeretur. Memini ego hunc ipsum Regem in castris ad Plescouiam, (quem vtinam in cœlo beatum sic possim aspicere) memini, inquam, dicentem mihi, cùm in Sueciam legatum missurus, priùs in locum, tractandæ paci

ci cum Moscho destinatũ, me ablegaret, decreuisse se, extrema pati potiùs quàm vt in fraudem Reipub. vel tantillum in Liuonia terræ,in qua Moschus vestigium faceret,ei relinquatur. Perfectum igitur est, summâ Dei Opt. Max. benignitate, curâ & auctoritate Sacrosanctæ Sedis,auspicijs Regis,fortitudine Ducis,Legatorũ industriâ, inuicti exercitus tolerantiâ & perseuerantiâ, vt vniuersa, quæ Moscho parebat,Liuonia, nostræ fieret potestatis. Quâ partâ, geminatam legationem ad Regem Sueciæ affinẽ suum, mittere placuit, quâ, quod adhuc reliqui in Liuonia erat, certis conditionibus sibi ab affine concedi Rex postulabat: & demum his ita gestis, ad constituendam Rempub. totum se conuertit. Erat ab eo superioribus conuentibus postulatum,vt de modo & ordine electionis certi aliquid constitueret. Omnium quippe comitiorũ magnus est æstus, sed electionis maximus. Itaq; à bello victor reuersus, indixit Varsauiæ totius regni conuentum,& in ordinum deliberationem posuit id,quod certa forma & ratione electionis præscribenda,ad salutem & dignitatem Reipub. in primis spectare iudicauit. Sed latére hîc aliquid nonnulli suspicabantur, infectisq; rebus, tàm ex illis quàm ex proximè præteritis comitijs discessum est,exemplo, vt mea quidem fert opinio,non satis ad posteritatem cōmendato. Sunt enim parui animi, & inopis consilij friuolæ suspiciones, argumentum: magno autem animo, multiplici consilio, Respublica gubernatur. Spe suâ frustratus Rex, clauum nihilominus non abiecit, ad quem diuino nutu & potestate erat positus, sed eo etiam magis, quo pacto fidem & operam suam laboranti Reipub. probare posset, nulli vnquã rei & tẽpori indormiuit. Mahmetes primũ, deinde Aischlan Cherei Tartarorum Cham eius regno imminebãt: hos perterruit, & ad mittendam legationem adegit: Podoliam eorum armis obnoxiam pacatiorem cultioremque reddidit. Magnus Moschorum Dux est mortuus. Mox Haraburdam in Moscouiam misit, & gentis illius consilia penitioraque omnia scire & peruestigare contendit, ad mittendam deniq; ad se legationem Moschouiam excitauit: nouas & perniciosas res moliri Riga cœpit: hanc primùm literis,pòst & militibus suis sic exterruit,vt per Curlandiæ Ducem supplex veniam petere, & Grodnam ad Regem legationem mittere, non dubi-

non dubitaret. Multæ in Lituania & Liuonia arces muniendæ erãt: quoad melius potuit, & præsidio commeatuq; confirmauit. Salinæ non ita multum pecuniarum, cùm in regnum venisset, in ærarium importabant: has ferè dimidio auxit. Gedanenses & Rigenses ad pendendum portorium adduci poterant nunquã, hos adduxit. Vectigalia regni accisa fuerant: hęc Marienburgẽsi, Grodnensi, Derpatensi, Samboriensiq; œconomiâ, tot prædijs & pręfecturis ei adiunctis locupletauit. Venationes, quibus Lituania claret, imminutæ videbantur, has circa Grodnam ita excoluit, vt toto orbe terrarum, plurimarum & diuersissimarum ferarum venatus nusquam sit maior & copiosior. Postremò, dimissis Grodnâ Moschouiæ oratoribus, qui ad eum splendido & frequenti aduenerant comitatu, in eam curam totus incubuit, vt suo tempore & loco haberentur comitia: in quibus quàm multa honesta, vtilia, necessaria decerni voluerit, legationes eius, per omnia omnium regni prouinciarum municipia sparsæ & dimissæ, testantur. Iam verò quid ego de virtutibus eius multis & maximis loquar? Quid pietatem in Deum, charitatẽ in patriam, beneficẽtiam in omnes proferam? Quid iustitiam? quid fortitudinem? quid mansuetudinẽ? quid temperantiam eius commemorem? Maiora hæc sunt, quàm, vt non dicam mea, quæ minùs quàm mediocris est, sed eloquentissimi etiam cuiusq; viri par esse possit ijs oratio. Infer oculos in omnes regni huius partes: Cracouiæ, Vilnæ, Lublini, Polociæ, Claudiopoli, Societatis Iesu templa & gymnasia, ab eo partim fundata, partim locuplẽtata intuére: quibus omnibus clarissima extant vestigia erga Deum Opt. Max. illius ardẽtissimæ pietatis. Amor verò erga hanc Remp. quantus fuerit, commodisq; & ornamentis ipsius omnibus quomodo prospexerit, ac, si deniq; vita suppetijsset, prospicere adhuc magis quomodo voluerit, docent hæc magnifica templa & ædificia publica ab eo erecta: Domus verè regia Grodnæ exstructa, Ecclesia ædificari cœpta Lobsouia nouis ædificijs aucta: Xenodochium Varsauiæ conditum, & emptis possessionibus ditatum: Arx denique Varadinensis totius Transsyluaniæ propugnaculum, magnâ eius curâ & sumptu munita, facit testatum. De liberalitate & beneficentiâ eius non loquar, cùm difficile sit eos, quos beneficijs affecit, percensere omnes, post-

 ponere

ponere alijs alios indecorum iudicatur. Tantùm illud & quidẽ verè & liberè dicam: nullum vnquam post conditum hoc imperium, Regem fuiſſe, qui paratis ſeu numeratis pecunijs dandis, maiori liberalitate & beneſicentia erga nos vteretur. Iuſtitia fuit tanta, vt vitâ priùs quàm rectâ ſententiâ decederet: nec vllius meritorum aut cõditionis rationem in iudicio haberet: nec deniq; publicorum munerum, aut dignitatum, mercatum vllum inſtitueret. Eſt enim omnis mercatura vilis, ſed dignitatum viliſsima: à quo ille ita abhorruit, ita ius dixit, ita iuſtitiam coluit, vt Salomõ alter in iudicio præſidere videretur. Teſtes ſunt iſtæ lachrymæ & ſuſpiria populi: teſtis ſquallor & mœror regni vniuerſi, teſtes bonorum omnium voces, qui non dominum ſed parentem, nõ Regem ſed libertatis ſuæ vindicem & patronum amiſiſſe ſe, profiterentur. Age quanta manſuetudine, & fortitudine pariter fuerit, videamus: quas ille virtutes, quodammodo inter ſe diſiunctas, diuturno rerum vſu & prudẽtiâ coniugauit. Fuit enim, ſi quis vnquam, fortiſsimus, ſiue in adeundo hoc regno eius animum conſideres, ſiue tot pericula adita, tot vitæ incommoda, tot maledicta, magno animo ab eo lata intueare, & tamen viciſsim tam clemens & manſuetus fuerat, vt non magis virtutem eius hoſtes pugnantes timuerint, quàm placabilitatem victi fuerint admirati. Quo etiam eſt factũ, vt, ſi vixiſſet diutiùs, Moſchouitico imperio auctum eum fore plurimi augurarẽtur: Quàm verè neſcio: illud quidẽ nõ dubitanter affirmabo, magnam virtutis & benignitatis ipſius vel apud hoſtes famam fuiſſe: eo verò ſalutarius accidere nihil Reipub. potuiſſe: Coniunctæ enim vires creſcunt: diſtractæ pereunt. Reſtat vt de Temperantia, frugalitate, & ſobrietate ipſius, pauca adhuc verba faciam. Quanquam hoc frugalitatis nomine, præpotentes & magnanimos Reges, laudari ſcio non ſolere. Fuit ergo in victu, veſtitu, venereis, omnibusq; voluptatibus, quibus potentiores diffluere ſolent, continens & moderatus. Fuit omnibus comis, aditu & allocutione facilis, intelligentiâ ſagax, linguâ ad reſpondendũ promptus: fuit & obtrectatoribus adulatoribusq; infeſtus, eum, qui aliquẽ apud eum accuſaſſet, cùm expediebat, cęlare non eſt ſolitus: idem fidei, quæ ſilentio debebatur, cuſtos eximius: ita denique virtutibus omnibus cumulatus, vt non iam præ-

ceptionibus

ceptionibus, ſed inſtituto vitæ, non hortatu, ſed exemplo ſuo, multos à luxu; parſimoniâ, ab impuritate; morum, continentiâ, ab omni vitiorum genere; & turpitudine, decore & honeſtate auocare niteretur. Quo quantum quidem effecerit, iudicent alij, mihi ſatis fuerit digitum ad fontem (quod aiunt) intendiſſe: & qualẽ & quantum, in hac Repub. Stephanus ſe præſtiterit Regem, oſtendiſſe. Eſt ſanè factu incredibile, ea quæ tot ſeculis delapſa fluxerunt, paucorum annorum ſpatio, vincere vnum potuiſſe. Licet tot tantosq; capite plexos, tot infamiâ ab eo notatos, liceat numerare. Multis voluiſſe ſat eſt, lampas (quod aiunt) quæ tradetur, mortuorum ſtudia & inſtituta faciliùs illuſtrabit. Sed age progrediamur, & quàm multæ & nobiles eius etiam ſententiæ, quàm multa breuiter & acutè dicta, quàm multa plena reconditæ ſapiẽtiæ atq; doctrinæ, videamus. Solebat ille crebris vſurpare id ſermonibus: Qualis quiſq; Princeps in vita fuiſſet, ſupremam eius diem non obſcurè demonſtrare. Multos ſibi ſepulchra condere, & centum millibus paſſuum ab eis mori atq; tumulari. Homines ſi vel indies ab alijs fraudarentur, cũ hominibus & non cum brutis animantibus, viuere oportere. Pugnæ locum in campo aliter eligi, aliter in ædium penetralib. cogitatione deſignari. Multos de principum conſilijs iudiciũ ferre, ſed non peræquè eſſe conſcios cauſarum. Polonos, ſi Hungaris ſapientiores Regibus eligendis non fuerint, nec futuros eſſe feliciores. Multa & magna alia dicta & ſapienter eius conſulta lubens prætereo, ne longa eorum enumeratione ſim moleſtus. Iam quãta dignitate oris & actionis, quantâ habitudine corporis, quantâ & quàm admirabili militari facundiâ præditus fuerit, quæ deniq; & quãta animi & corporis ornamenta omnia habuerit, longum eſſet percenſere. Quare, ſi olim Gaditanus quidam Titi Liuij famâ cõmotus, ab vltimis terris viſum eũ Romã venit, ſimulq; ac vidiſſet, diſceſsit, quot & quantos putamus venturos ad hunc Regem fuiſſe, ſi quis & quantus fuerat, penitius eum cognouiſſent? Omnia namq; in eo cõcurrebant ſimul, virtus, ſapientia, potentia, vſus & tractatio rerũ, cognitio linguarum, literæ, cura, cogitatio, & omnes deniq; artes tàm belli quã pacis. Quid igitur dicat aliquis? nihilne erit, quod in eo quoq; reprehendas, nihil nobis relinquas in vita moribusq; eius notãdum, quo

à rebus

à rebus se indignis Regum etiam alij fortasse absterreatur? Est enim magistra morum & frenũ improbitatis historia: cuius cùm istæ laudationes, quæ in clarorum virorum morte aut funere fiunt, magnã partem occupare soleant, quid obstat, quò minùs ijs, quæ laudanda erant, enarratis, vitia etiam modestè breuiterq; notentur, ne solis laudationibus mendosa sit oratio? Quo nomine rerum Romanarũ scriptor, nescio quis, Romanos suos reprehendit. Itaq; sic dico, sic pronuncio, sic me intelligi volo, quòd aliqua etiam quæ in Stephano reprehendi poterant, tandem vobis relinquo, & Regem hominem esse fateor, ea lege & caligine seculi natum & versatum, vt hãc sarcinam corporis deposuisse, quam hominem totum exuere potuisse, priùs non videatur: Sed illud vicissim contendo, per omnem vitam dedisse illum operam, vt quàm minimis paucissimisq; vitijs laboraret. Etenim cùm sine vitijs viuere non possumus, expedit, vt eo minora paucioraq; habeamus. Fuerit sanè, quàm Regem fortasse decuisset, in iram pronior: an, cùm recollegisset se, mox non fuit sedatus & moderatus? Dissimulare quod prudentiæ est, nunquã voluit: at & simulare, quod malignitatis habetur, ne cupiuit quidem: Domesticis multis multa credidit: & consilia sua aliqua, quàm par erat, citiùs in vulgus manâsse intellexit. Fuit persuasu facilior: fuit & obstinatior aliquando. Fuit valetudinis negligens, & vitæ prodigus suæ: quod pericula tot ab eo adita, tot superata testantur mala. Fuit plus, quàm regium videbatur, diligens ac experiens paterfamilias: Interim etiam æs alienum nobis dissoluendum non reliquit, & ea quæ accepit, non tantùm sarta tectaq; eum conseruauisse, sed etiam amplificauisse quis ignorat? Multa & magna tributa à nobis exegit: multa & magna vicissim ijs perfecit. Vrbes & ædificia ampla vitabat: minora oppida & rura frequentabat. Promissorum erat tenax: sed & in promissis cunctator est notatus. Magnarum rerum fuit admonitus: sed & in magnis lapsus est vel nonnunquam. Ingratus erga aliquos est dictus: non est quod laudem, si verè, pectoris mei angustia non capit, si temerè. Illud quidem dico, vt ingrati animi magnum est vitium, sic non commemorari sed exprobrari videtur beneficium, quod quò maius difficiliusq; relatu sit, eò pro gratia odiũ sæpiùs retulerit. Religiosus videri potiùs quàm esse putabatur,

vel ab hoc extremo eius actu vitæ sumpto argumento: suspicari, intellectus imbecillitatis & hominum est vitiũ: certò scire & cognoscere, opera sunt diuinitatis. Illud ego quæro, num satis non fuerit, cùm tua omnia omnibus probare non possis, bonis saltem si probaueris? & quisquam dubitabit, hæc leuiora vitia pensasse eum virtutibus etiam singularibus, omnes anteactæ vitæ sordes, pietate & castimonia eluisse, dedisse non adumbrata, sed expressa signa suæ religionis atq; virtutis: rerum postremò gestarũ splendore & magnitudine (ut ita loquar) suos in corpore næuos obscurâsse? ita, vt & Regem fuisse, & multa regia eum in se habuisse, nemo negauerit: & cùm virtutibus proprijs, tùm vitijs etiam alienis magnum & admirabilem Principem totâ Europâ extitisse. Nisi fortè, vt dictum est, in hoc extremo quasi actu vitæ, in eo aliquis aliquid desideret: dissimilem quodammodo sui dicat fuisse, & tantum itineris ardui, tantum longinquæ profectionis sine sacro comite, sine cœlesti viatico, conficere eum voluisse: Cui ego sic respondeo, ne id quidem prætermittere, si pauculas horas superuixisset, eum cogitâsse. Iamq; cùm mors institisset, cùm mẽbra gelida essent omnia, cùm difficilis anhelitus occupâsset præcordia, sic Christianæ philosophari eum non destitisse, & interruptis, ac morientibus vocibus, ad Senatorẽ quendam hæc protulisse: Liceat, inquit, mihi affari te illis Tertulliani verbis: Annos tres & quinquaginta exegi: qui quales sint, scio, quales futuri sint, ignoro. Enimuerò dubium esse potest, quàm hoc piè & religiosè dixerit: quàm porrò præceps & lubricus iste sit agonis locus: quàm deniq; omnia in homine plena spei & confidentiæ videantur. Floret hîc, marcescit illic: totum se confert huc, mox transit illuc: sperat & exspirat, fortis quãlibet, Imperator. Noster quidẽ Stephanus ita vitam egit, vt in contemnenda morte sapiens videri vellet: Mortem certè ipsam obliuioni non traderet, spiritum suum pro Republ. vilem duceret, sed salutis æternæ iacturam ne faceret, sedulò procuraret: venationib. multum temporis daret, sed & cultum diuinum quoad eius fieri maximè poterat, nunquam negligeret, ac de breui & incerto exitu vitæ, dies noctesq; cogitaret. In hoc, inquam, cùm totus esset, à venationibus Grodnam reuersus, ex magnis illarum regionum frigoribus, repentinos horrores sentire cœ

pit, & domi aliquandiu præter morem conquieuit. Mox verò aduẽtante Dominico die, continere se nõ potuit, quominùs in templo, sacro & concioni publicæ interesset. Vnde demũ prægrauante morbo, corpore vasto & repleto, membris omnibus iam antè debilitatis, ægritudine animi & corporis auctâ, extinctus est Idibus Decembris. Nos in hoc squallore & gemitu, in his miserijs, in hac interregni reliquit tempestate: vt cuius antea virtute intercludi hostiũ audacia, cuius occupatione otium, labore quies, industriâ commoda & ornamenta nostra contineri, hæc eadem omnia eius interitu collapsa & prostrata videãtur. Quæ cùm ita sint, si Boleslao Chabri Rege olim mortuo, vniuersa Polonia, totum annum in tanto luctu & squallore fuit, vt nec conuiuia vlla, neq; choreæ celebrarentur, neque cultioribus vestibus nobilium virorum, aut fœminarum quisquam vteretur, nos tandem in huius & tanti Regis morte quid faciemus? Quas voces edemus? Quo dolore & gemitu mortuũ prosequemur? Amisimus sapientem Regem, iustũ iudicem, fortem & strenuum bellatorem. Perdidimus decus & splendorẽ patriæ, præsidium stabilitatis, ornamentum dignitatis nostræ. Hic demùm Rex, non modò nobis præfuit, verumetiã profuit: non solùm nos rexit, sed & texit: non solùm seruauit, verumetiam beauit: non modò nobis detraxit calamitatem, sed & auxit cum imperio dignitatẽ. Quo abijsti Pater? Quo raptus es Gubernator? Quis te nobis abstulit Præsidem & Vindicem libertatis? Siccine cæteris animantibus vita erit longissima, hominib. breuissima? Viuent annos alij Nestoreos, tu in medio felicitatis cursũ, in media rerum gerendarum via nos deseres? Gaudium luctus, mœror gratulationes, gemitus laudationes nostras intercludet: heu quam fallaces spes, & inanes hominum sunt cogitationes! Tu hostium nostrorum terror, tu amplificandorum commodorum & ornamentorum auctor, tu noui imperij conditor esse debuisti. Tu verò in squallore & gemitu, tu orbatos ope, consilio & auctoritate destitutos tuâ, nos reliquisti: tu in beatissimarum mentium concilium, tu in illum plẽnum syderum & illustrem locum, longè à nobis discessisti. Nos iactamur

his interregni fluctibus: nos tot & tantis scopulis expositi sumus: nos tanquam sine nauclero nauis in alto fluitamus. Tibi præter hoc mortale corpus decessit nihil: expers es malorum omniũ: pro hac caduca & fragili vita (si vita & non mors potiùs est dicenda) cumularis beatitudine sempiternâ. Nos quidem, quam iam tibi gratiam aliam referamus, non habemus, quàm beneficijs tuis erga nos memori mente colendis, & meritis virtutibusq; tuis prædicandis. Si omnibus, quibus cùm vixeras, placuisti, debuisti, si id non præstitisti, neque omnino potuisti. Tua in Hungaria adoleuit pueritia: in Germania & Italia exercuit se adolescentia: virtus illustrata est in Polonia. Rerum abs te splendorem & magnitudinem totus terrarum orbis est admiratus. Hausisti inde ab ineunte ætate, diuinarum humanarumq; rerum cognitionem omnium: versatus es in varijs muneribus & aulis Principum: functus es legationibus amplissimis: idem semper fuisti temporibus durissimis: adijsti pericula plurima & maxima: non in vmbra & ocio, sed semper in acie & certamine es versatus. Hostes dominandi libidine inflammatos, potentiâ feros, vicinitate infestos, famâ rerum gestarum formidabiles alijs, domuisti. Expertus est tua arma rebellis subiectus: grauiter sensit Moschus: Turca timuit: Scytha perhorruit. Ampla in Patria munera industriâ, honorificas legationes fide & diligentiâ, Transsyluaniam fortitudine, Poloniam consilio, omnia honoris insignia virtute es consecutus. Aucta est per te Polocia & Velisio Lituania, recuperata Liuonia, pacata Podolia, Mechmete & Aschlan Cherei Tartarorum Chanis perterritis, Podkoua & Iancula Valachis castigatis, Amuratis Turcæ minacissimis legationib. contemptis, omnium Regum, Principum, & populorum nationumq; ora in te sunt conuersa. Plena denique & referta sunt cuncta, magnificẽtiâ, bonitate, & religione tuâ: tot tantaq; templa, Xenodochia, arces, ædificia erexisti. In victoria, quæ superba & insolens est, teipsum vicisti: Rex bello clarus, pace iustus, consilio grauis, animo inuictus extitisti. Sed finis sit: Bonorum enim Regum exaggerata mors, mortis est Reipubl. quasi initium: quæ cùm immortalis esse debeat, nefas est in vnius mortalis vita, positam eam esse opinari.

Te ego Deus Opt. Max. Regum & regnorum auctorem omnium, te, inquam, imploro & obtestor; vt quemadmodum hunc Stephanum Regem, per omnes omnium bonorum gradus, ad regium fastigium euexeras, tot bonis auxeras, tot & tam præstantibus victorijs illustrâras: ita ei defuncto, noxarum veniam, huic regno florentissimo Europæ propugnaculo, illibatæ domicilio libertatis, concordiam, Regem deniq; pium, iustum, fortem, prudentem, beneficum, quamprimùm nobis largiaris.

DIXI.

C. S.

STEPHANO I.

REGI POLONIAE

IOHANNES DE SAMOSCIO
CANCELLARIVS
&
SVMMVS DVX EXERCITVVM,
LEOPOLI IN RVSSIA, IN EXSEQVIIS SOLENNIBVS
P.

STEPHANVS, REX POLONIAE,
MAGNVS DVX LITHVANIAE.
PRINCEPS TRANSSYL.
VICTOR, TRIVMPHATOR, PATER PATRIAE,
STEPHANO PALATINO, CATHARINA'Q.
TELEGDIA natus
Anno cIↃ.IↃ.XXXIII. Kal. Octobris. Moritur
Anno cIↃ.IↃ.LXXXVI. Idib. Decembr. Regnauit
Annos X. Menses VII. dies XII.
Iudicia constituit:
LIVONIAM, POLOCIAM'QVE prouincias recepit:
Fines LITHVANIAE latiss. VELISSIENSI agro adiecto protulit:
Perterritis MACHMETE primũ ac deinde Aschlãhereis

Tartarorum Chanis:
Podoliam pacatiorem cultioremq́; reddidit:
Amuratem Turcarum Imperatorem,
Vt à Tartaro pacem legatione missa peteret,
Et Benderia à Kosakis deleta nil moueret,
Nouaq́; Castella finibus imponi pateretur,
Opinione virtutis permouit continuitq́;:
Stipendium maius, Transyl. imperium ineunti
Sigismundo fratris impuberi,
Imponere molientem,
deterruit:
Iannculam, Valachiae regulum, ob iniurias,
quas vicinæ Nobilitati intulerat,
deijcere adegit:
Thesaurosq́;, qui cum ipso Valacho in potestatem suam uenerant, repetentem
spreuit.
Omnium Regum, Principum ac Populorum,
Nationum'q.
cùm ora in se conuertisset,
Maiora pro republica & re Christiana animo agitans, Ac in primis
Moschoviam Poloniae,
Lithvaniae'qve, aggregare studens,
XIII. Decembr. subito extinctus est.
O Mors inuida, Non extinxti
Virtutem Battoream.
Immortalis est.

Stephano Poloniae Regi,
Victori, Triumphatori, Pio, Patri Patriae:
Iohannes de Samoscio, Cancellarius
summus Dux exercituum regni,
Pro uita, quã saluti gloriæq́; eius omnibus bellis periculisq́; deuouerat,
Deo, non se, ita uolente superstes has lachrymas, cum
Grisolidi Batorea, Vxore sua,
Regi, Patrono, Affiniq́; suo reddit.

Viueres, Stephane maxime, Viueres,
Nec Polonia Vngaria'qve,
Nec nomen Christianum lugeret,
Nec improbi barbari gauderent:
Sed viuit Devs, haud solido exultabunt gaudio.

Milites Poloni.

DEvoti nomini meritisq́; erga Rempublicam,
Stephani Poloniae Regis inuicti,
Patris'qve Patriae pientiss.
Te superstite pro salute gloria'q́; tua,
Sanguini non pepercimus,
Nunc quid aliud quàm lachrymas miserabiliter
fundere possumus?
Quo Duce patriæ fines proferemus? Quo uel Barbaros à ceruicibus reijciemus?
Stephane terror hostium, quàm subito quoque modo te amisimus!
O nimis atros Polonis nominiq́; Christiano
Idvs Decembres.

Hist. Polon
c. Miscell